

Ірина КЛІЩЕВСЬКА

“ШКОДУЮ, ЩО МАЛО ГРАЮ”

Народна артистка України, режисер, директор-художній керівник Київського академічного театру “Колесо” (1988). Лауреат театральних премій “КИЇВСЬКА ПЕКТОРАЛЬ”. Лауреат Міжнародних театральних фестивалів та конкурсів, Лауреат Премії НСТДУ ім. П. Саксаганського. 1981р. закінчила Інститут театрального мистецтва (нині Національний університет театру, кіно і телебачення) ім. І. К. Карпенка-Карого (курс народного артиста України Михайла Резніковича). Організаторка і директорка Міжнародних театральних фестивалів “Слов’янські зустрічі” (1994), “Відлуння” (з 1998), “Подія” (від 2008), Міжнародного театального фестивалю камерних театрів AndriyivskyFest (з 2017), Український формат Міжнародного театального фестивалю камерних театрів AndriyivskyFest (з 2018), Незалежний формат Міжнародного театального фестивалю камерних театрів AndriyivskyFest (з 2019). Разом із колективом театру здійснила фестивальні виступи на території Польщі, Болгарії, США, Румунії, Франції, Албанії, Сербії, Білоруси, Туреччини, Литви, Латвії, Македонії, Шотландії, Вірменії, Ізраїлю тощо.

Одружена, чоловік і донька – актори.

Зріст – 152 см.

Вага – 52 кг.

Наша розмова відбулася під час проведення Міжнародного театального фестивалю камерних театрів AndriyivskyFest (травень, 2019).

Світлана Максименко: Як взагалі виникає бажання у жінки стати режисером? Ви з театральної родини?

Ірина Кліщевська: Ні, моя родина не театральна. Дім де я народилась – на вулиці Круглоуніверситетській, це вище Бесарабського ринку. Батько працював у Київенерго, навіть спочатку був поваром, закінчив кулінарний, мав хороші організаторські здібності. Я з дитинства любила танцювати. У Жовтневому палаці культури займалась балетом дев’ять років, від першого до десятого класу. Керівницю й досі пам’ятаю: Корнієнко Олена Федорівна, солістка балету Київського оперного. Але хотіла стати кінорежисером, бігала на аматорські драматичні гуртки. Закінчивши школу, навіть купила собі кінокамеру, знімала. Досі залишились міліметрові кіноплівки, треба їх перевести... А потім я зрозуміла, що хочу стати актрисою і пішла вступати на кінофакультет до Театрального інституту ім. І. К. Карпенка-Карого. А вони пропонують – ляльковий, мовляв “по формату не проходить”, а пізніше перейдете, куди захочете. Я тоді не пішла, а вступила на географічний факультет до Київського університету імени Тараса Шевченка.

Ірина Кліщевська відкриває AndriyivskyFest–2019. Світлина – Олександр Бельський.

*Ірина Кліщевська.
Світлина – Світлана Максименко.*

*Валентина Заболотна, Світлина Максименко, Олена Воронько під час перегляду фестивального вистав, 2015 р.
Світлина – Олександр Беленький. Архів театру.*

Паралельно ходила до аматорської театральної студії, яку вів на заводі “Більшовик” Едуард Митницький. Тоді він уже працював режисером Театру російської драми імени Лесі Українки. Я йому призналась, що хочу стати режисером. Коли закінчила університет, одразу подала документи на режисерський. Курс набирала викладач Володимир Судьїн, я вступила. Але дуже його підвела. Тоді вже була заміжною, треба було йти у декретну відпустку... А після академвідпустки довелося йти на інший курс. Я напросилась до Михайла Резніковича. І він узяв на свій курс.

С. М.: Хто для Вас був у професії метром і учителем?

І. К.: Звичайно, Резнікович. Він був учнем Георгія Товстоногова, і той приїздив навіть дивитись наші дипломні вистави. Там я зрозуміла, що таке режисура і як працювати з акторами. Резнікович працював з ними дуже детально, добре, і з режисерами також. Акторської професії у мене немає, я її дуже хотіла, хоча аматорську школу я пройшла. Коли нам дали робити акторські етюди на режисурі, то ми швидко все розкидали, точно зробили. Це не було складно.

С. М.: Як у Вас виникла ідея створити – однією з перших – авторський театр “Колесо”? Ним Ви керуєте вже 31 рік... Адаже тоді ще не було Закону про театр (поєднання в одній особі художнього керівника і головного режисера)?

І. К.: Це було у 1989 році, перебудова... У столиці – багато акторів, а театрів – мало. Я ставила вистави у Мукачеві, в Житомирі. Там вакансій не було. Як зараз, так і тоді почали будуватися театри: будь ласка, працюйте, заробляйте і живіть, як хочете! Театри існували на системі госпрозрахунку, це тоді можна було. Я смикалася, смикалася, набрала акторів і почали працювати з Галею Зражевською, Тимуром Ібраїмовим... Ми ставили з Ігорем Славінським поетичні вечори: він читав вірші, рок-група грала... Це були такі проби, сходинки. А потім почали ставити вистави. Нам дали приміщення у 1987 році. В ньому перший поверх був розбитий, а сам будинок був садибою. Після революції 1917 року з нього виселили власників і зробили “комуналкою”. Потім Іван Салій, який керував районною адміністрацією, задумав зробити на Подолі таку “мистецьку вулицю”. Розселили комуналки, почали роздавати приміщення художникам, нам. Це був 1987 рік. Ще рік ми проіснували як студія, а потім, вже у 1988 році, коштами районної Подільської адміністрації Києва було відремонтовано це приміщення. Перші вистави ставили різні режисери. Потім ми написали статут, тоді ж десять київських театрів теж написали статутні документи: “Сузір’я”, Віталій Малахов, бардівський колектив “Академія” та ін. Ми, згідно зі Статутом, зареєструвалися як “театр-кафе”. Тому у нас на першому поверсі – кафе.

С. М.: Відколи Ви стали художнім керівником театру?

І. К.: Я режисер. І не планувала бути директором. Але доводилось брати на себе організаторські функції. Стала директором.

С. М.: Тепер Ви у статусі “директор-художній керівник”?

І. К.: Спочатку було “директор-художній керівник”, потім “художній керівник-директор”, потім “художній керівник з правом підпису директора”, а тепер, за законом, “директор-художній керівник”. Коли був “художній керівник-директор”, ми отримували півтори ставки і законно вели дві роботи, а коли поміняли місцями, то ці 50% з нас забрали.

С. М.: Ви тепер на контракті, як і всі?

І. К.: В мене недавно було переобрання.

С. М.: Ви в одній особі спробували на театрі бути всім, та ще й виступали на сцені, Ви талановита актриса. Ким важче бути – адміністратором чи митцем?

І. К.: Адміністратором важче. Митець взагалі інший тип роботи. Я розділяю функції, коли займаюсь директорством, то тільки цим і займаюсь.

С. М.: А чи забирає директорство час?

І. К.: Забирає.

С. М.: Якби все починати спочатку, Ви б могли зараз від чогось відмовитись. Від чого?

І. К.: Якби я відмовилась від чогось, то не було б театру. Тому що були у нас різні співробітники, я хотіла на них покластися: от давайте, хай буде директор-розпорядник, щоб я була спокійною. Працюйте! Але мені краще зробити самій, ніж пояснювати, контролювати...

С. М.: Про що шкодуєте?

І. К.: Вистав я багато ставила. Шкодую, що мало граю.

С. М.: Чим пишаєтесь?

І. К.: Тим, що є театр, що він росте. Не тільки акторськи, театр дорослішає, росте ще і в ширину. Раніше мали два приміщення, зараз маємо ще третє.

С. М.: Скільки сцен?

І. К.: Зараз у нас три сцени. Примудряємося грати у залі кафе, де показуємо три репертуарні вистави, граємо в камінній залі і на основній сцені. Зараз хочемо зіграти в новому приміщенні. Бо дуже важко проводити репетиції, всюди зайнято. Коли в інших театрах готується на випуск вистава, то їй приділяють окрему увагу. А ми вимушені грати багато, щоб утримувати себе, платити заробітну платню. Це нове приміщення дасть можливість зробити репетиційну залу, експериментальну, для молодих режисерів.

С. М.: Скільки в штаті сьогодні творчих працівників?

І. К.: Акторів 19-20, шестеро із них зі званням, плюс світлооператор. У штаті немає зараз режисерів, ми запрошуємо, ставки такої немає. От Марія Грунічева, вона закінчила режисуру, крім акторства. Ставить вистави: “Отак загинув Гуска” за Кулішем була її дипломною роботою. Я їй трошки допомагаю, але не можу зробити режисером, вона працює як актриса, але дуже хоче бути режисером. Її вистава за Кулішем отримала в Тернополі премію за режисуру.

С. М.: Ваша родина, при чому всі, працюють у театрі “Колесо”, ваша єдина донька, ваш чоловік. Це полегшує життя чи утруднює?

І. К.: На життя воно ніяк не впливає. Марія – актриса, вона приїжджає в гості, живуть окремо. Чоловік знімається в фільмах, грає в декількох виставах. Нормальне творче існування. Між собою ми дуже добре ладнаємо і всі поважаємо один одного як творчі одиниці. Це головне. Я думаю, що Марія непогана актриса і режисер, я їй просто трошки скеровую, вона нормально справляється.

С. М.: Батьки Вас бачили на сцені? Як вони це оцінювали?

І. К.: Я закінчила школу, і, мабуть, в мене вже були організаторські якості. Тато жартував: “О, ховайся, директор прийшов!” Він назвав мене директором одразу після школи. Я єдина дитина у батьків. Мама мене бачила на сцені, а батько – ні, хоча радів за мене. Він помер, коли я була вже художнім керівником. Мама приходила до театру і бачила, як я грала.

С. М.: Вони Вам ніколи нічого не радили, чи Ви просто не потребували їх порад?

І. К.: Ні, нічого не радили. Мені здається, що я стала дуже рано самостійною, я точно знала, що мені треба, як треба. Особливо не радилась.

С. М.: Якби сьогодні починати життя спочатку і, з огляду на власний життєвий досвід, що б порадили такій юній дівчині, яку звати Іра Клищевська?

І. К.: Я дуже хотіла бути кінорежисером. І порадила б: все одно йти тією дорогою, яку обираєш. Проте я дуже задоволена, що все-таки не пішла в кіно... Я працювала свого часу режисером телебачення, побачила їхню “кухню”: працювала у дитячій програмі... Мені не сподобалось. Бо це було виробництво. Я задоволена тим, що маю. Що є такий організм, як театр “Колесо”. У нас дуже багато пар познайомились у театрі, одружились... І якби обрала щось інше, то такого театру на Андріївському Узвозі у Києві, як “Колесо” просто б не було... (Сміється).

Розмовляла Світлана Максименко.

Київ-Львів, 2019 р.

Розшифрування тексту – Беатрис Лань